

Revolucionarna gesta kao tema »Američkog atentatora« Damira Bartola Indoša i Tanje Vrvilo

UZ FESTIVAL PERFORACIJE

22. rujna 2013 19:23

Napisao: Nataša Govedić

Autorski par Damir Bartol Indoša i Tanja Vrvilo već se drugom predstavom okreću temi nove izgradnje ili izvedbene obnove sjećanja na hrvatsku revolucionarnu mladež s početka 20. stoljeća (1912-1914) tematizirajući u »Američkom atentatoru« radnika Stjepana Dojčića kao američkog imigranta i kasnije atentatora na domaćeg bana Ivana Skerletza

Dok je skupina BADco. u blizini spornog zagrebačkog odlagališta otpada Jakuševac prošlog vikenda iznova »gradila prirodu«, a Centar za mirovne studije programatski definira svoju djelatnost kao »izgradnju mira«, autorski par u sastavu Damir Bartol Indoša i

Tanja Vrvilo već se drugom predstavom okreće temi nove izgradnje ili izvedbene obnove sjećanja na hrvatsku revolucionarnu mladež s početka 20. stoljeća (1912-1914).

Prostor medijacije

Vrlo je zanimljivo može li se revolucionarna gesta kao tema »Američkog atentatora« zaista »ustrojiti« i zatim »rabiti« poput kakve socijalne mašine? Mogu li joj se oduzeti ili simbolički vratiti kolovođe pobune? Može li se ispisati nova povijest sjećanja, u kojoj prevratnička namjera ima status poželjnog ponašanja? I najkonkretnije, može li se radnika Stjepana Dojčića kao američkog imigranta i kasnije atentatora na domaćeg bana Ivana Skerletza (tematskog protagonista predstave »Američki atentator«) uistinu

prekvalificirati iz terorista u revolucionara?

Izvođački tim kojeg čine Damir Bartol Indoš, Tanja Vrvilo, Vilim Matula, Mislav Čavajda, Ana Hušman i Ivan Marušić Klif nalazi se na pozornici, koja pak na mnogo načina evocira zvukovnu i vizualnu mašinu u neprekinutom, precizno administriranom radu. Ustrojeni su megafoni i zavojnice, opruge i rotirajući mehanizam svitaka, rudarske svjetiljke i cijevi, limene kante i mikrofoni. Izvođači muziciraju, govore i gledaju nas kroz predmete koje koriste za amplifikaciju i kompleksnu modulaciju glasa ili slike, naglašavajući »smetnje u kanalu komunikacije« ili višestruku odmaknutost glasa i slike od aktualnog mjesta i vremena, ali jednako tako i odmaknutost od mjesta i vremena u kojem je došlo do atentata na hrvatskog bana.

Dramaturgija predstave stalno naglašava distancu i težinu posredovanja brojnih korištenih (čak i sudskih) dokumenata, ujedno posežući za izravnim citiranjem čitavog niza novinskih informacija koje su u doba atentata ulazile u svakodnevicu gradskog života (viceva, reklama, oglasa itd). Publika na svojim sjedalima prije početka predstave također nalazi fotokopije onodobnih novina, a mahnito prelistavanje tiskanih stranica na sceni jedna je od koreografskih sekvenci Damira Bartola Indoša. Jesmo li na taj način zbilja uvučeni u proces novinske distribucije i novinske artikulacije političke javnosti ljeta gospodnjeg 1913? Jesmo li u velikom tiskarskom stroju?

Čvrstina kontrole

Govoreći o dojmu koji ostavlja predstava posegnula bih za definicijom Petera Lunfelda iz knjige »Digitalna dijalektika«: »Automaton je svaki ustroj koji sam sebe regulira po točno određenim pravilima, ukidajući mogućnost ljudske reakcije izvan zadanog tehnološkog protokola«. Premda pojedini izvođači predstave »Američki atentator« komuniciraju energetske impulse jedinstvenog afektivnog naboja, njihova je prepoznatljiva ritmiziranost, pa i koreografiranost, mnogo naglašenija od bilo kakve mogućnosti »ispadanja« iz zadanih scenskih protokola. Možda pred nama nije samo biomašina; možda je pred nama neobarokni glazbeno-vizualno-ljudski instrument, ali naglasak je svakako na njegovoj »zgotovljenosti« i svojevrsnoj bezličnosti, a ne umjetničkoj nestabilnosti ili ekscenosti.

Za još jednog nezaobilaznog teoretičara medija, Marchalla McLuhana, mehanizacija bilo kojeg procesa prvenstveno se postiže fragmentacijom. Fragmentacija informacija i citata, sa stalnom i dosljedno provedenom direktivom zapinjanja teksta i zamućenja slike, ujedno je temeljno načelo predstave »Američki atentator«. U cjelini, kritika društvenog aparata koji radnike pretvara u atentatore sučeljena je s izgradnjom umjetničkog aparata koji doduše vrednuje revolucionarnu gestu Stjepana Dojčića, ali ne može se osloboditi krute biomehanike sistemski ustrojenih scenskih ponašanja. Mašine apsorbiraju i nadvladavaju ljudske protagoniste, zbog čega s predstave odlazimo s određenim olakšanjem, kao da smo umakli velikoj zavojnici opće povijesti.

Pitanje slobode

Iskorak iz ustroja ne donose čak ni završne snimke idilično naslikanih životinja (zečeva, dabrova, lisica, ptica, pandi) koje nas podsjećaju na prethodno pročitano 5. radničku zapovjed (kako je formulira predstava): »Ne gladuj. Nijedna riba ne gladuje, nijedan vrabac ne gladuje. Nije tako uređeno u prirodi da itko gladuje, pa zašto bi onda ti gladovao?«. Čak i ako pristanemo na pretpostavku da nam sloboda životinja nije dostupna, čini mi se da je predstava mnogo bliže suptilnom žalovanju za revolucijama, negoli njihovom raspirivanju. Utoliko je pred nama mašina nostalgije, sa svim poetskim mogućnostima umjetničkog putovanja različitim vremenskim zonama zahtijevanja i priželjkivanja revolucije, ali zato veoma sličnim političkim nemoćima njezine realizacije.

Zaseban je problem koliko uopće slobodu u proteklih stotinu godina imaju mediji koji više pozornosti posvećuju vicevima nego svekolikoj degradaciji radništva? No mašinerija propagande nesumnjivo nije konačni usud ni tadašnjeg, ni sadašnjeg posredovanja informacija u javnosti. Kako bi rekao pjesnik i nobelovac Thomas Tranströmer: »Da, novine možda nisu više od velikog prljavog leptira, ali bez njegovih crvolikih čahura teško da bismo razabrali gdje je nam je postavljen zajednički stol«. U tom smislu, predstava »Američki atentator« može se shvatiti i kao apel za veću slobodu medija, odnosno za drugačiju regulaciju najvažnijih političkih tema.

Članak je objavljen na: <http://novilist.hr/Kultura/Kazaliste/Revolucionarna-gesta-kao-tema-Americkog-atentatora-Damira-Bartola-Indosa-i-Tanje-Vrvilo>

Copyright © 2009 Novilist.hr. Sva prava pridržana.